

Asia C-426/23**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

11.7.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittävä tuomioistuin:

Sofiyski rayonen sad (Sofian piirituomioistuin, Bulgaria)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

11.7.2023

Kantajat:

D. D. ja

B. Zh.

Vastaaja:

”Financial Bulgaria” EOOD

Pääasian kohde

Kaksi menettelyä, joissa kummassakin kantaja väittää, että sopimus, jonka hän on tehnyt vastaajana olevan yrityksen kanssa ja jonka perusteella vastaajana oleva yritys on sitoutunut korvausta vastaan takaamaan luottosopimuksen mukaiset kantajan veloitteet toiselle yritykselle, on pätemätön sen vuoksi, että sen tekemisessä on käytetty kantajan ja viimeksi mainitun yrityksen väliseen luottosopimukseen sisältyvää kohtuutonta ehtoa.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

SEUT 267 artiklaan perustuva ennakkoratkaisupyynnöksi direktiivien 93/13/ETY, 2005/29/EY, 2008/48/EY ja 2009/138/EY tulkinnasta. Tässä ennakkoratkaisupyynnössä unionin tuomioistuimelle esitetään samat kysymykset kuin asiassa C-337/23.

Ennakkoratkaisukysymykset

- 1) Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 4 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että jos luottosopimuksessa määrätään kuluttajan velvollisuudesta tehdä takaussopimus velkojan nimeämän takaajan kanssa, takaussopimuksen sisältö ei ole tämän kolmannen osapuolen kanssa tehdyn sopimuksen ”pääkohde” vaan osa luottosopimuksen sisältöä? Onko merkitystä sillä, ovatko velkoja ja takaaja toisiinsa sidoksissa olevia henkilöitä?
- 2) Onko direktiivin 93/13/ETY liitteessä olevan 1 kohdan i alakohtaa tulkittava siten, että jos kuluttaja on jo tehdyn luottosopimuksen yhteydessä sitoutunut asettamaan takauksen, jolloin yksi mahdollisuuksista on, että hän käyttää velkojan nimeämää henkilöä, on katsottava, että myöhemmin luottosopimuksen tekopäivänä tehtyyn takaussopimukseen perustuvan kuluttajan velvoitteen sisältö ei ole selvä, koska kuluttajalla ei ollut mahdollisuutta itse valita tai ehdottaa velkojan tulevaisiksi takaajiksi nimeämää henkilöä?
- 3) Jos edelliseen kysymykseen vastataan, että takaussopimuksen kohde on selvä: onko direktiivin 93/13/ETY liitteessä olevan 1 kohdan i, j ja m alakohtaa tulkittava siten, että jos kuluttaja on jo tehdyn luottosopimuksen yhteydessä sitoutunut asettamaan takauksen, jolloin yksi mahdollisuuksissa on, että hän käyttää velkojan nimeämää henkilöä, kuluttajan luottosopimukseen perustuvan velvoitteen sisältöä ei voida pitää selvänä ja tämä voi johtaa luottosopimuksen tai sen yksittäisen ehdon pätemättömyyteen?
- 4) Onko direktiivin 93/13/ETY 4 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä sopimattomista kaupallisista menettelyistä annetun direktiivin 2005/29/EY 8 artiklan kanssa, tulkittava siten, että jos luoton myöntävä henkilö edellyttää, että kuluttaja tekee sopimuksen sellaisen luotonantajan nimeämän henkilön kanssa, joka takaa luotonantajan saatavan kuluttajalta, kyseessä on aina kuluttajan heikomman aseman hyväksikäyttö ja näin ollen aggressiivinen kaupallinen menettely?
- 5) Mikäli neljänteen kysymykseen vastataan kieltävästi: onko direktiivin 93/13/ETY 4 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklaa, luettuina yhdessä sopimattomista kaupallisista menettelyistä annetun direktiivin 2005/29/EY 8 artiklan kanssa, tulkittava siten, että maksamismääräysmenettelyn kaltaisessa yksipuolisessa menettelyssä, jossa kuluttaja ei ole osapuolena, tuomioistuin voi perustella epäilynsä sopimusehdon kohtuuttomuudesta pelkästään sillä, että se epäilee, että kyseinen ehto hyväksyttiin sopimattoman kaupallisen menettelyn perusteella, vai onko viimeksi mainittu todettava varmuudella?

- 6) Onko kulutusluottosopimuksista annetun direktiivin 2008/48/EY 15 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että tätä säännöstä sovelletaan tapauksissa, joissa luottosopimukseen liittyy liitännäispalvelu eli se, että kolmas osapuoli antaa korvausta vastaan takauksen, jolloin kuluttaja voi vedota oikeuksiinsa paitsi sillä perusteella, että takaaja on menetellyt velvollisuuksiensa vastaisesti, kuten suorittanut maksun lakisääteisen määräajan päätyttyä, myös esittämällä prosessuaalisia väitteitä, jotka sulkevat pois velvoitteen takaajaa kohtaan?
- 7) Sallitaanko direktiivin 2008/48/EY 15 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä tehokkuusperiaatteen kanssa, tai – jos luottosopimusta ja takaussopimusta pidetään liitännäisinä sopimuksina –, direktiivin 93/13/ETY 5 ja 7 artiklassa, luettuina yhdessä tämän direktiivin liitteessä olevan 1 kohdan b ja c alakohdan kanssa, kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kulutusluottosopimukseen liittyvän sopimuksen takaaja, joka on saanut kuluttajalta korvauksen luottosopimuksen takaamisesta ja suorittanut päävelkojalle sopimusehdon perusteella maksun, vaikka velvoitteista ja sopimuksista annetun lain [Zakon za zadalzhniata i dogovorite] 147 §:ssä säädetty määräaika on päättynyt, mikä oikeuskäytännön mukaan johtaa takauksen täydelliseen lakkaamiseen, voi tästä huolimatta vedota siihen, että alkuperäisen velkojan oikeudet ovat siirtyneet sille, sekä vaatia maksua päävelolliselta lain soveltamista koskevan oikeuskäytännön ristiriitaisuuteen vedoten?
- 8) Onko direktiivin 2008/48/EY 3 artiklan g alakohtaa, luettuna yhdessä direktiivin 93/13/ETY 5 artiklan kanssa, tulkittava siten, että jos luottosopimuksessa määrätään velvollisuudesta tehdä liitännäinen takaussopimus, jonka seurauksena velan kokonaismäärä kasvaa, luoton todellista vuosikorkoa laskettaessa on otettava huomioon myös takauksesta suoritettavan korvauksen johdosta suurentuneet erät? Onko merkitystä sillä, kuka on valinnut takaajan ja onko tämä päävelkojaan sidoksissa oleva henkilö?
- 9) Onko direktiivin 2008/48/EY 10 artiklan 2 kohdan g alakohtaa tulkittava siten, että todellisen vuosikoron virheellistä ilmoittamista elinkeinonharjoittajan ja luotonottajana olevan kuluttajan välisessä luottosopimuksessa on pidettävä luottosopimuksen todellisen vuosikoron ilmoittamatta jättämisenä, jolloin kansallisen tuomioistuimen on sovellettava kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä oikeudellisia seurauksia, jotka koskevat luottosopimuksen todellisen vuosikoron ilmoittamatta jättämistä? Onko katsottava, että nämä seuraukset sitovat suhteessa kuluttajaan pakottavasti myös maksun suorittanutta takaajaa?
- 10) Onko direktiivin 2008/48/EY 23 artiklan toista virkettä tulkittava siten, että kansallisessa lainsäädännössä säädettyä seuraamusta, jonka mukaan kulutusluottosopimus on pätemätön, jolloin ainoastaan myönnetyn luoton pääoma on maksettava takaisin, on pidettävä oikeasuhteisena silloin, kun

kulutusluottosopimus ei sisällä täsmällistä tietoa todellisesta vuosikorosta, koska siinä ei ilmoiteta velkojan valitsemasta kaupallisesta takaajasta aiheutuvia kustannuksia (vaikka todellisen vuosikoron määrä mainitaan luottosopimuksen tekstissä)?

- 11) Onko vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta annetun direktiivin 2009/138/EY (Solvenssi II) 2 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän direktiivin liitteessä I olevan A osan 14 kohdan kanssa, tulkittava siten, että korvausta vastaan harjoitettava ammattimainen takaustoiminta, jonka yhteydessä takauksen antava yhtiö maksaa kaikissa laiminlyöntitapauksissa luoton kokonaismäärän, jonka päävelallisenä oleva kuluttaja on saanut, ja korvaus maksetaan jokaisen luottoerän yhteydessä kuluttajan laiminlyönnistä riippumatta, on kyseisessä direktiivissä tarkoitettua ”vakuutustoimintaa”?
- 12) Jos kysymykseen 11 vastataan myöntävästi: onko direktiivin 2009/138/EY 14 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että henkilön, joka harjoittaa kysymyksessä 11 tarkoitettua toimintaa, on hankittava toimilupa kansallisilta sääntelyviranomaisilta, jotka ovat toimivaltaisia myöntämään toimilupia vakuutuksenantajille?

Unionin lainsäädäntö

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY

Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi)

Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY

Vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta 25.11.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/138/EY (Solvenssi II)

Kansallinen lainsäädäntö

Siviiliprosessilaki (Grazhdanski protsesualen kodeks) – 5, 6, 7, 410, 411, 413, 414, 414a, 415 ja 416 §

Kulutusluottosopimuksista annettu laki (Zakon za potrebitelskia kredit) – 2, 9, 10, 10a, 11, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28 ja 33 § sekä täydentävien säännösten (Dopalnitelni razporedbi) 2 §

Kuluttajansuojalaki (Zakon za zashtita na potrebitelite) – 143, 144, 145, 146 ja 147 § sekä täydentävien säännösten (Dopalnitelni razporedbi) 13a §

Velvoitteista ja sopimuksista annettu laki (Zakon za zadalzheniata i dogovorite, jäljempänä ZZD) – 22, 86, 138, 141, 142, 143, 146 ja 147 §

Lakisääteisen koron vahvistamisesta rahaveloille, joita ei ole maksettu määräajassa takaisin, 18.12.2014 tehty päätös nro 426 (Postanovlenie No 426 ot 18 dekemvri 2014 g. za opredelyane razmera na zakonnata lihva po prosrocheni parichni zadalzhenia) – ainoa pykälä sekä täydentävien säännösten (Dopalnitelni razporedbi) 1 §

Tuomioistuinjärjestelmästä annettu laki (Zakon za sadebnata vlast) – 130 §

Vakuutuskoodeksi (Kodeks za zastrahovaneto) – 3, 28 ja 29 § sekä liite 1

Varhoven kasatsionen sadin (ylin tuomioistuin, Bulgaria, jäljempänä VKS) siviili- ja kauppa-asioita käsittelevien jaostojen yleiskokouksen (Obshto sabranie na grazhdanskata i targovskata koleгии, jäljempänä OSGTK) 18.6.2014 antama tulkintatuomio nro 4/2013

VKS:n OSGTK:n 21.1.2022 antama tulkintatuomio nro 5/2019

Sofiyski gradski sadin (Sofian kaupungin alioikeus, Bulgaria) siviilioikeudellisessa valitusasiassa nro 2165/2019 1.3.2019 antama tuomio nro 5389

Lyhyt kuvaus tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Ensimmäisen menettelyn kantaja on Bulgarian kansalainen D. D., joka on saanut luoton pankkialan ulkopuoliselta rahoituslaitokselta. Vastaaja on Bulgariassa rekisteröity yhtiö ”Financial Bulgaria” EOOD, jonka pääasiallisena toimintana on taata luonnollisten henkilöiden [kuluttajina saamat] velkoja.
- 2 Kantaja kertoo tehneensä 19.1.2021 ”Easy asset management” AD:n (pankkialan ulkopuolinen rahoituslaitos) kanssa luottosopimuksen, jonka perusteella hänen oli määrä saada 1 250 BGN:ää. Sopimuksen mukaan todellinen vuosikorko oli 41,34 prosenttia.
- 3 Kyseisen sopimuksen 4 artiklassa määrättiin, että kantajan oli asetettava vakuudeksi kahden valitsemansa luonnollisen henkilön antama takaus tai pankkitakaus. Takaajilla oli oltava vähintään 1 000 BGN:n nettopalkka ja toistaiseksi voimassa oleva työsuhde, eikä heillä saanut olla muita luottoja tai luotoille annettuja vakuuksia.

- 4 Asiassa ei ole tuotu esiin, että luottosopimuksessa olisi ehto, joka koskee seurauksia siitä, että kuluttaja jättää tämän velvollisuuden täyttämättä.
- 5 Kantaja teki luoton myöntämispäivänä eli 15.4.2021 myös takaussopimuksen vastaajan eli ”Financial Bulgaria” EOOD:n (”Easy asset management” AD:n tytäryhtiö) kanssa, ja kyseisessä sopimuksessa tämä yhtiö sitoutui täyttämään velallisen velvoitteen alkuperäistä velkojaa kohtaan, mikäli tämä sitä vaatisi. Tämän velvoitteen vastattavaksi ottamisesta ”Financial Bulgaria” EOOD:n oli määrä saada 500 BGN:n suuruinen korvaus, joka oli maksettava luottoerien lisäksi suoraan alkuperäiselle velkojalle eli ”Easy asset management” AD:lle.
- 6 Kantaja on riitauttanut luottosopimuksen ennakkoratkaisua pyytävässä tuomioistuimessa sillä perusteella, että takaajan palvelusta maksettua korvausta ei ollut sisällytetty ja laskettu mukaan todelliseen vuosikorkoon. Hän on riitauttanut myös takaussopimuksen sillä perusteella, että siinä määrätty korvaus on liian suuri.
- 7 Vastaaja väittää, että kantaja on tehnyt takaussopimuksen vapaaehtoisesti ja että se ei sisällä kohtuuttomia ehtoja.
- 8 Toisen menettelyn (jonka kantaja on Bulgarian kansalainen B. Zh.) tosiseikat ja asianosaisten väitteet ovat lähes samat kuin ensimmäisessä menettelyssä; ainoat erot ovat, että sopimukset tehtiin kantajan kanssa 17.1.2020, saatu määrä oli 2 250 BGN, todellinen vuosikorko 49 prosenttia ja takaajalle maksettava korvaus 900 BGN.

Lyhyt esitys ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

Yhteys unionin oikeuteen ja tulkinnan tarpeellisuus: luottosopimuksen ja takaussopimuksen välinen yhteys – kolme ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä

- 9 Ennakkoratkaisua pyytävä jaosto haluaa aluksi selvittää, missä määrin velallisten tekemät luottosopimukset ovat sidoksissa takaussopimuksiin, jotta kyettäisiin arvioimaan niihin sisältyvien ehtojen kohtuuttomuutta. Käsiteltävässä asiassa on epäilyjä siitä, että takaussopimuksia tehdään ensisijaisesti sen vuoksi, että voitaisiin kiertää kulutusluottolain rajoitus, jossa säädetään kulutusluottosopimusten suurimmasta mahdollisesta todellisesta vuosikorosta.
- 10 Ennakkoratkaisua pyytävän jaoston on tutkittava viran puolesta, ovatko sekä alkuperäisen luottosopimuksen että myös takaussopimuksen ehdot kohtuuttomia. Viimeksi mainittu luokitellaan Bulgarian oikeudessa ZZD:n 280 §:ssä tarkoitetuksi toimeksiantosopimukseksi: tuleva takaaja sitoutuu täyttämään velallisen velvoitteen alkuperäiselle velkojalle. Tämä ilmenee siitä, että Bulgarian oikeuden mukaan takaussopimus on riippumaton pääluottosopimuksesta, ja takaussopimuksen sopimuspuolina ovat velkoja ja takaaja (ZZD:n 138 §:n 1 momentti). Näin ollen sitoumus taata konkreettinen luottosopimus ja hinta tämän

rahoituspalvelun suorittamisesta ovat tämän takaussopimuksen pääkohde, jonka osalta kohtuuttomuuden arviointi ei direktiivin 93/13/ETY 4 artiklan 2 kohdan mukaan ole mahdollista. Tämä tulkinta sopii yhteen niiden toteamusten kanssa, jotka unionin tuomioistuin on esittänyt esimerkiksi yhdistetyissä asioissa C-224/19 ja C-259/19, CaixaBank, 16.7.2020 antamansa tuomion 62 kohdassa ja siinä mainitussa oikeuskäytännössä: koska kyseessä on velallisenä olevan kuluttajan ja kaupallisen takaajan välinen sopimus, sopimuspuolet eivät ole samoja kuin luottosopimuksessa ja niiden velvoitteet ovat erilaisia. Mikäli takauksen antamisesta ja hinnasta ei sovita, sopimus ei voi olla olemassa.

- 11 Herää kuitenkin kysymys siitä, onko nyt käsiteltävän kaltaisessa tapauksessa takaussopimuksen luokittelu itsenäiseksi sopimukseksi, jolla on jokin muu pääkohde kuin luottosopimuksella, omiaan takaamaan direktiivin 93/13/ETY 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tehokkaan kuluttajansuojan, jonka varmistaminen on jäsenvaltioiden velvollisuus. Tältä osin ei ole epäilystäkään siitä, että takaussopimus tehtiin muiden sopimuspuolten välillä kuin alkuperäinen sopimus ja että se sisältää erilaisia oikeuksia ja velvoitteita.
- 12 On kuitenkin lukuisia perusteita katsoa, että molemmilla sopimuksilla säännellään todellisuudessa yhtenä kokonaisuutena pidettävää oikeussuhdetta, jolla pyritään varmistamaan, että luotonottajana olevan kuluttajan velat kasvavat: pääluottosopimuksen ehtojen mukaan kuluttaja ei voi valita takaajaa itse, vaan hänen on hyväksyttävä velkojan nimeämä takaaja, jos hän ei ole itse löytänyt takaajaa. Takaaja on puolestaan välittömästi sidoksissa velkojaan, koska se on sen tytäryhtiö. Lisäksi takaussopimukset tehtiin sellaista korvausta vastaan, jonka prosenttiosuus maksettavan luoton kokonaismäärästä oli korkea. Lisäksi korvaus takauksen antamisesta maksetaan samoina ajankohtina kuin luottoerät erääntyvät, ja kuluttajan näkökulmasta siitä tulee osa luottosopimuksesta johtuvaa velvoitetta. Lopuksi korvaus takauksen antamisesta ei sisälly pääluottosopimuksen todelliseen vuosikorkoon ja lisää kansallisten säännösten vastaisesti merkittävästi sopimuksen kustannuksia.
- 13 Toisaalta on pohdittava myös takaussopimuksen luonnetta, sillä vaikka kyseinen sopimus tehdään kuluttajan pyynnöstä, se tehdään alkuperäisen velkojan yksipuolisesti valitseman henkilön kanssa. Kuluttajan rajallinen valinnanmahdollisuus jättää hänet todellisuudessa luottosopimuksen tekohetkellä epävarmuuteen siitä, kenestä tulee takaaja, johon hän on sidoksissa, ja millä ehdoilla tämä tapahtuu.
- 14 Näin ollen herää kysymys siitä, voidaanko tällaisen kaksinkertaisen sopimussuhteen (luottosopimus ja takaussopimus) yhteydessä katsoa, että takaussopimuksen sisältö on kokonaisuudessaan direktiivin 93/13/ETY liitteessä olevan 1 kohdan i alakohdan vastainen. Tässä tilanteessa – mutta vain, kun nämä kaksi sopimusta tulkitaan yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi sopimussuhteeksi –, ennakkoratkaisua pyytävä jaosto voisi katsoa, että takaussopimus on kokonaisuudessaan pätemätön, koska takauksen antamista koskevan sopimuksen

pääkohdetta ei määritä kuluttaja, vaan kuluttajan on pakko hyväksyä alkuperäisen velkojan valitsema henkilö.

- 15 Epäselvyyttä takaajan henkilöllisyydestä voitaisiin kuitenkin pitää myös ensin tehdyn luottosopimuksen epäselvyytenä, sillä takaajan puuttuminen tästä sopimuksesta voisi johtaa luottosopimuksen täyttämättä jättämiseen, jos kyseinen ehto on pätevä. Näin ollen on vastattava kysymykseen siitä, voidaanko luottosopimukseen sisältyvää velvollisuutta tehdä takaussopimus velkojan nimeämän henkilön kanssa pitää direktiivin 93/13/ETY liitteessä olevan 1 kohdan i, j ja m alakohdassa tarkoitettuna kohtuuttomana ehtona tällaisessa sopimuksessa.

Yhteys käytännön, jossa alkuperäinen velkoja nimeää takaajan, ja sopimusehtojen kohtuuttomuuden välillä – neljäs ja viides ennakkoratkaisukysymys

- 16 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön (tuomio 15.3.2012, Perenicová ja Perenic, C 453/10, 43 ja 44 kohta ja tuomio 19.9.2018, Bankia, C-109/17, 48–50 kohta) mukaan se, että ehto sisällytetään sopimukseen direktiivissä 2005/29/EY tarkoitettua sopimatonta kaupallista menettelyä käyttämällä, on yksi huomioon otettava seikka arvioitaessa direktiivin 93/13/ETY 4 artiklassa tarkoitettua kohtuuttomuutta.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytävän jaoston mukaan vireillä olevien menettelyiden velallisilla olevien velvoitteiden suuruus riippuu siitä, asettavatko he velkojalle takauksen. Tässä on tarpeen arvioida, voidaanko sitä, että velkoja valitsee takaajan, jonka henkilöllisyys sitoo kuluttajaa, tulkita direktiivissä 2005/29/EY tarkoitetuksi sopimattomaksi kaupalliseksi menettelyksi. Ennakkoratkaisua pyytävä jaosto tarvitsee tässä yhteydessä vastauksen kysymykseen, voidaanko kaupallisen menettelyn sopimattomuutta pitää direktiivin 2005/29/EY 8 artiklan mukaisesti aggressiivisena nyt käsiteltävässä asiassa pelkästään osapuolten välisen luottosopimuksen muodossa tehdyn oikeustoimen luonteen ja takauksen puuttumiselle määrättyjen seurausten perusteella, vai onko tämä arviointi tehtävä myös muiden seikkojen perusteella.
- 18 Toisaalta ennakkoratkaisua pyytävä jaosto katsoo, että yksipuolisessa menettelyssä, jollainen maksamismääräysmenettely on, se ei saisi soveltaa sääntöjä, jotka koskevat sopimattoman kaupallisen menettelyn olemassaolon kokonaisarviointia, koska kuluttajat eivät ole osapuolina vielä maksamismääräysmenettelyssä. Unionin tuomioistuimen 11.5.2020 antaman tuomion Lintner (C-511/17) 38 kohdassa olevien toteamusten mukaan tuomioistuin voi maksamismääräysmenettelyn kaltaisessa yksipuolisessa menettelyssä evätä sopimuspuolelta suojan siinäkin tapauksessa, että se ei ole varmuudella todennut, että tietty ehto on luokiteltava direktiivissä 93/13/ETY tarkoitettulla tavalla kohtuuttomaksi, mutta sillä on perusteltuja syitä epäillä sitä. Tämä velvollisuus johtuu direktiivin 93/13/ETY 7 artiklan vaatimuksesta, jonka mukaan on oltava tehokkaita keinoja kuluttajien suojaamiseksi kohtuuttomien ehtojen sitovuudelta. Nyt käsiteltävässä asiassa tuomioistuimen perustellut epäilyt

sopimusehdon kohtuuttomuudesta johtuvat kuitenkin muista perustelluista epäilyistä eli siitä, että ehdosta olisi tullut direktiivin 2005/29/EY 8 artiklassa tarkoitetun aggressiivisen kaupallisen menettelyn käyttämisen vuoksi osa sopimusta. Näin ollen on selvitetävä, voiko tässä tapauksessa mahdollinen epäily, joka koskee kaupallisen menettelyn sopimattomuutta, johtaa siihen, että on perusteltuja epäilyjä myös direktiivin 93/13/EY 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta kohtuuttomasta ehdosta.

Määräajan, joka koskee takaajan vapautumista velvoitteistaan velkojaa ja kuluttajaa kohtaan, tehokas soveltaminen – kuudes ja seitsemäs ennakkoratkaisukysymys

- 19 Lisäksi herää kysymys vakiintuneesta kansallisesta oikeuskäytännöstä, joka koskee ZZD:n 147 §:ssä säädettyä takaajan vastuusta vapautumista koskevan määräajan soveltamista. Tämä oikeuskäytäntö jättää luotonottajana olevan kuluttajan epävarmuuteen kulutusluottosopimuksen vaikutuksista sen tekohekkellä, jos sopimuksessa edellytetään pakottavasti vastikkeellista takausta.
- 20 ZZD:n 147 §:n mukaan takaajan maksuvelvollisuus päävelkojaa kohtaan päättyy, kun viimeksi mainittu ei ole vaatinut saatavaansa päävelalliselta kuuden kuukauden kuluessa saatavan erääntymisestä. Tämä säännös on pakottava. Sitovan kansallisen tulkintatuomion mukaan kyseessä on preklusiivinen määräaika: jos velkoja ei ole vaatinut saatavaansa päävelalliselta, oikeussuhde velkojan ja sopimuksen mukaisen takaajan välillä lakkaa kokonaan. Takaajan suorittamalla maksuilla tai takaajan velvoitteiden vahvistamisella päävelalliseen nähden ei ole merkitystä tämän määräajan vaikutusten kannalta, koska tuomioistuimien valvoo sitä viran puolesta. Kyse ei ole vanhentumisajasta.
- 21 Eräät tuomioistuinjaoistot kuitenkin katsovat, että päätelmiä, jotka koskevat takauksen täydellistä päättymistä, voitaisiin soveltaa velkojan takaajaa vastaan esittämiin vaatimuksiin mutta ei takaajan vaatimuksiin velallisenä olevaa kuluttajaa vastaan. Tulkintatuomiosta poiketen ne katsovat, että takauksen päättymisellä ei ole ehdotonta vaikutusta, vaan ainoastaan takaaja voi vedota siihen. Tämä näkemys johtaa ongelmiin kulutusluottosopimuksista annetun direktiivin soveltamisessa, erityisesti direktiivin 2008/48/EY 15 artiklan 2 kohdan osalta. Asiaa käsittelevä jaosto on epävarma siitä, voidaanko tätä säännöstä soveltaa käsiteltävässä asiassa, koska kaikkien menettelyjen velalliset ovat kunkin kulutusluottosopimuksen lisäksi tehneet myös sopimuksia korvausta vastaan annettavasta takauksesta, mikä on ennakkoratkaisua pyytävän jaoston mielestä kuluttajalle suoritettava rahoituspalvelu.
- 22 Näistä syistä herää kysymys siitä, voidaanko direktiivin 2008/48/EY 15 artiklan 2 kohtaa soveltaa tapauksissa, joissa takaaja ei ole noudattanut velvollisuuttaan kieltäytyä maksusta sen vastuuta koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisen määräajan päättymisen vuoksi ZZD:n 147 §:ssä säädettyyn takauksen lakkaamiseen vedoten. Direktiivin 2008/48/EY 3 artiklan n alakohdan määritelmän mukaan tällainen soveltaminen on mahdollista, jos katsotaan, että

molemmat sopimukset muodostavat kokonaisuuden ja rahoittavat toisiaan, koska kuluttaja suorittaa maksun takauksesta samaan aikaan kuin luottosopimuksen mukaiset erät. Jos kyseistä säännöstä voidaan soveltaa myös takaajaan, on lisäksi vastattava kysymykseen siitä, sovelletaanko sitä vain sellaisiin vastavuorisiin oikeuksiin, joihin kuluttaja voisi palvelusopimuksen yhteydessä vedota palvelun suorittajaa vastaan, vai myös hänen prosessuaalisiin väitteisiinsä, kuten esimerkiksi kieltäytymiseen maksamasta sellaisen henkilön takautumissaatavaa, jonka velvoite on jo lakannut.

- 23 Lisäksi on tutkittava, onko sellainen kansallinen oikeuskäytäntö unionin oikeuden mukainen, jonka mukaan takaaja voi vedota ZZD:n 147 §:ssä tarkoitettuun vastuuta koskevan määräajan päättymiseen sillä perusteella, että alkuperäinen velkoja ei ole vaatinut luottosopimuksen mukaista saatavaansa velallisena olevalta kuluttajalta kuuden kuukauden kuluessa viimeisestä eräpäivästä, mutta viimeksi mainittu ei voi vedota tämän määräajan päättymiseen maksun suorittanutta takaajaa vastaan.
- 24 Vaikka direktiivin 2008/48/EY 15 artiklan 2 kohtaa ei voitaisi soveltaa käsiteltävässä asiassa, on vastattava kysymykseen siitä, onko tällainen kansallinen oikeuskäytäntö ristiriidassa direktiivin 93/13/ETY 7 artiklan kanssa, koska tämän oikeuskäytännön mukaan kaupalliset takaajat voivat määrittää itse veloitteensa laajuuden viimeksi mainitun direktiivin liitteessä olevan 1 kohdan b ja c alakohdan vastaisesti. Jos takaaja päättäisi esittää alkuperäiselle velkojalle väitteen siitä, että takauksen maksamista vaaditaan ZZD:n 147 §:ssä säädetyn määräajan päättymisen jälkeen, velallisena oleva luotonottaja ei joutuisi maksamaan luottoeriä takaajalle. Jos takaaja ei kuitenkaan esitä väitettä ja suorittaa maksun, vaikka sillä ei ole maksamismääräysmenettelyä koskevan sitovan tulkintatuomion mukaan tällaista velvoitetta, päävelallisena oleva kuluttaja on edelleen maksuvelvollinen takaajaa kohtaan, koska hän ei voi edellä esitetyn oikeuskäytännön mukaan vedota takaajan vastuuta koskevan määräajan päättymiseen. Ainakin yhdessä näistä menettelyistä tämä vaikutus johtuu nimenomaisesta sopimusehdosta, joka perustuu kansallisten tuomioistuimen ristiriitaiseen tulkintaan tämän määräajan täytäntöönpanokelpoisuutta koskevista säännöistä, joiden pitäisi perustua takaussopimuksen sisältöä koskeviin pakottaviin sääntöihin (eli ZZD:n 147 §:ään), mutta niiden antama suoja evätään kuluttajalta. Ristiriitainen kansallinen oikeuskäytäntö antaa siis takaajalle mahdollisuuden muotoilla takaussopimuksen ehdot, mikä riittää kansallisen lainsäädännön mukaiselta kuluttajansuojalta sen tehokkaan vaikutuksen.
- 25 Näin ollen on vastattava kysymykseen siitä, onko periaate, jonka mukaan kuluttajaa on suojattava tehokkaasti takaussopimuksen kohtuuttomilta ehdoilta, joissa määrätään siitä, kuinka takaussitoumuksen antaneen elinkeinonharjoittajan on käsiteltävä alkuperäisen velkojan sille esittämää maksuvaatimusta sen jälkeen, kun takaajan vastuuta koskeva määräaika on päättynyt, esteenä sellaisen kansallisen oikeuskäytännön soveltamiselle, jonka mukaan vain takaaja itse voi vedota vastuuta koskevan määräajan päättymiseen.

- 26 Kysymykseen on vastattava myös direktiivin 93/13/ETY 5 artiklan valossa, eli sallitaanko tässä säännöksessä se, että ristiriitaista kansallista oikeuskäytäntöä, joka koskee tiettyä sopimusehtojen epäselvään tulkintaan liittyvää kansallisen lainsäädännön kysymystä, voidaan soveltaa kuluttajan vahingoksi, kuten nyt käsiteltävässä asiassa tapahtuu.

Takauksesta suoritettavan maksun vaikutukset luottosopimuksen todellisen vuosikoron määrittämiseen

- 27 Seuraavat kolme kysymystä ovat samat kuin unionin tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa Profi Credit Bulgaria, C-714/22, esitetyt ennakkoratkaisukysymykset. Ne koskevat luotonantajan velvollisuutta ilmoittaa kulutusluottosopimuksen todellinen vuosikorko selvästi luottosopimuksen tekstissä, jotta kuluttajaa ei johdeta harhaan. Kaikkiin kyseisen ennakkoratkaisupyynnön perusteluihin viitaten ennakkoratkaisua pyytävällä jaostolla on epäilyjä siitä, edellytetäänkö direktiivissä 2008/48/EY sen lisäksi, että todellinen vuosikorko on ilmoitettava luottosopimuksen tekstissä, myös sellaisen todellisen vuosikoron ilmoittamista, joka on laskettu oikein tässä direktiivissä vahvistetun menetelmän mukaisesti. Käsiteltävässä asiassa takaussopimusten kustannuksia ei oteta huomioon luottosopimusten todellista vuosikorkoa määrittäessä, koska ne eivät ole osa luottosopimuksia. Ennakkoratkaisua pyytävä jaosto on epävarma siitä, pitäisikö takauksen asettamisesta aiheutuvien kustannusten olla osa todellista vuosikorkoa erityisesti tapauksissa, joissa kuluttajan velvoitteiden täyttämiseen sitoutuu takaaja, jonka alkuperäinen velkoja on valinnut mutta jolle kuluttaja maksaa korvauksen. Direktiivin 2008/48/EY 3 artiklan g alakohdassa olevan määritelmän mukaan myös lisäpalveluiden kustannusten on sisällyttävä todelliseen vuosikorkoon, jos palvelusopimuksen tekeminen on pakollista luoton saamiseksi joko yleensä tai markkinoiduin ehdoin.
- 28 Arvioitaessa sitä, onko velallisen kanssa tehdyn liitännäissopimuksen mukaiselle takaajalle maksettava korvaus sisällytettävä luottosopimuksen todelliseen vuosikorkoon, pitäisi vastata myös kysymykseen siitä, voidaanko nämä kustannukset katsoa osaksi todellista vuosikorkoa ja millä edellytyksillä niin voidaan tehdä, jos velallisella oli lyhytaikainen mahdollisuus ehdottaa takaajaa itse. Näin ollen pitäisi ottaa huomioon myös valinnan vapaaehtoisuus erityisesti takaajan nimeämisen osalta, mikä kuitenkin riippuu viime kädessä alkuperäisen velkojan tahdosta, sekä se, millä edellytyksillä velkoja voi hyväksyä toisen takaajan, jos sellainen on olemassa, samoin kuin ajanjakso, jonka kuluessa velallinen voi löytää tällaisen takaajan.
- 29 Lisäksi on jälleen pohdittava, onko todellisen vuosikoron virheellistä ilmoittamista luottosopimuksessa pidettävä todellisen vuosikoron ilmoittamatta jättämisenä, koska ilmoitusvelvollisuuden tarkoitus eli se, että kuluttaja voi tosiasiallisesti verrata luottomarkkinoilla olevia tarjouksia, ei täyty. Tähän kysymykseen liittyy myös kysymys siitä, johtaisiko todellisen vuosikoron virheellisen ilmoittamisen rinnastaminen sitä koskevan tiedon puuttumiseen

kaiken kaikkiaan myös siihen, että virheellisestä laskemisesta kansallisessa lainsäädännössä säädetty seuraamus olisi suhteeton.

Takauksen antamista koskevan sopimuksen oikeudellinen luonne ja sen luokittelu vakuutustoiminnaksi

- 30 Ennakkoratkaisua pyytävä jaosto on myös epävarma siitä, kuinka liiketoimia, joissa kuluttajat sopivat siitä, että tietty henkilö takaa heidän velkansa korvausta vastaan toiselle velkojalle, on luokiteltava oikein unionin oikeuden kannalta, kun tällaisia liiketoimia suoritetaan ammattimaisesti ja jatkuvasti. Sofiyski gradski sadin ja VKS:n jaostot katsovat implisiittisesti, että tällaisissa tapauksissa on kyse tavanomaisista takaussopimuksista, joihin ei sovelleta toimilupasääntöjä ja joita voi tehdä kuka tahansa.
- 31 Tällaisissa sopimuksissa henkilö kuitenkin sitoutuu maksun viivästyessä vastaamaan velallisena olevan kuluttajan konkreettisen velvoitteen täyttämistä velkojalle, ja velallinen maksaa korvauksen tästä palvelusta. Tällä velvoitteella on samanlaisia pääpiirteitä kuin luottovakuutusopimuksella: vastuu tulevaisuudessa ilmenevästä epävarmasta, luonteeltaan kielteisestä tapahtumasta (sopimuksen täyttämättä jättäminen) korvausta vastaan. Tästä syystä ennakkoratkaisua pyytävä jaosto tarvitsee tulkinnan siitä, voidaanko velallisten kanssa tehtyjen sopimusten (vastikkeellisen takauksen antaminen heidän velkojilleen) kaltaiset sopimukset luokitella vakuutusopimuksiksi. Asiaa koskevassa direktiivissä 2009/138/EY ei määritellä vakuutusopimusten sisältöä, mutta tällainen määritelmä ilmenee unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä eli 23.4.2015 annettua tuomiosta Van Hove (C-96/14, 34 kohta): vakuutuksenantaja sitoutuu ennakolta maksettua vakuutusmaksua vastaan korvaamaan vakuutetulle vahingon, joka aiheutuu sopimuksessa mainitun mahdollisesti vakuutetun riskin toteutumisesta.
- 32 Ennakkoratkaisua pyytävässä jaostossa vireillä olevissa asioissa on määrätty tällaisesta korvauksesta ja velallisena olevalle kuluttajalle vahingollisesta tapahtumasta eli maksun viivästyemisestä, mutta vaikuttaa siltä, että sellaista riskiä ei ole määritetty, jota yleensä kutsutaan vakuutusriskiksi. Tosiasiallisesti takaaja takaa jokaisen kuluttajan laiminlyömän maksun sen syistä riippumatta, mukaan lukien tahallinen kieltäytyminen luoton takaisinmaksusta. Näin ollen kyseinen sopimus poikkeaa tietyllä tavalla vakuutusopimuksesta.
- 33 Toisaalta ammattimaisen takaajan kanssa tehty takaussopimus minimoi riskit, joita alkuperäisille velallisille aiheutuu luoton takaisinmaksun laiminlyönnin kaltaisen vahingollisen tapahtuman sattuessa, ja sopimus on luonteeltaan vastikkeellinen, minkä vuoksi se voidaan rinnastaa vakuutukseen. Käsiteltävässä asiassa voidaan pohtia, toimiiko päävelallisena oleva kuluttaja tällaisessa tapauksessa vakuutuksenantajana suhteessa alkuperäiseen velkojaan, jolle hän antaa vakuuden vahingoista maksamalla takaajalle korvauksen. Tästä syystä pitäisi selvittää, voiko tällainen sopimus kuulua direktiivissä 2009/138/EY tarkoitetun ”vakuutusopimuksen” käsitteen soveltamisalaan, ja sovelletaanko

vastaavasti tällaisen sopimuksen mukaisen maksun saajaan tämän direktiivin 14 artiklassa säädettyä toimilupaa koskevaa vaatimusta.

TYÖASIAKIRJA